

Föstudaginn 24. október 1997.

Nr. 428/1997.

Aðalbjörn Steingrímsson

(Tómas Jónsson hrl.)

gegn

Sjóvá-Almennum tryggingum hf.

(Brynjólfur Kjartansson hrl.)

Kærumál. Fjárnám. Vextir. Gjafsókn.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Markús Sigurbjörnsson, Arnljótur Björnsson og Gunnlaugur Claessen.

Sóknaraðili skaut málinu til Hæstaréttar með kæru 6. október 1997, sem barst réttinum ásamt kærumálgögnum 10. sama mánaðar. Kærður er úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 23. september 1997, þar sem felld var úr gildi sú ákvörðun sýslumannsins í Reykjavík 16. apríl sama árs, að fjárnám mætti fara fram fyrir kröfu sóknaraðila á hendur varnaraðila, að fjárhæð samtals 780.422 krónur. Kæruheimild er í 4. mgr. 91. gr. laga nr. 90/1989 um aðför, sbr. 102. gr. laga nr. 92/1991. Sóknaraðili krefst þess, að umrædd ákvörðun sýslumanns verði staðfest. Þá krefst sóknaraðili málskostnaðar, eins og málið sé ekki gjafsóknarmál.

Varnaraðili krefst staðfestingar úrskurðar héraðsdómara og kærumálskostnaðar.

Með dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 3. apríl 1996 var varnaraðili dæmdur til að greiða sóknaraðila 982.441 krónu með nánar tilteknum ársvöxtum frá 17. maí 1985 til 1. mars 1988, en dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags að frádregnum innborgunum, að fjárhæð samtals 2.488.714 krónur. Í dómsorði héraðsdómsins sagði enn fremur eftirfarandi: „Heimilt er að leggja áfallna vexti við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. mars 1989.“ Með þessu öllu var tekin til greina aðalkrafa sóknaraðila í málinu að því frátöldu, að hann hafði krafist þess, að mælt yrði fyrir um heimild til að leggja vexti við höfuðstól, í fyrsta sinn 26. janúar 1989. Varnaraðili áfrýjaði héraðsdóminum. Með dómi Hæstaréttar 13. febrúar 1997 var tekin til greina aðalkrafa sóknaraðila með því, að héraðsdómur var látinn standa órask-

aður. Í kjölfarið reis ágreiningur milli málsaðila um heimild til að reikna dráttarvexti af áföllnum vöxtum. Taldi sóknaraðili, að reikna ætti dráttarvexti af höfuðstól og tildæmdum ársvöxtum frá 1. mars 1988. Varnaraðili taldi á hinn bóginn, að dráttarvexti ætti ekki að reikna af ársvöxtunum fyrr en frá 1. mars 1989 til samræmis við fyrirmæli í dómsorði um höfuðstólsfærslu áfallinna vaxta. Varnaraðili greiddi sóknaraðila kröfuna 24. febrúar 1997 samkvæmt útreikningi, sem tók mið af skilningi varnaraðila á ágreiningsatriðinu, og tók sóknaraðili við greiðslunni með fyrirvara. Sóknaraðili leitaði síðan fjárnáms hjá varnaraðila fyrir áðurgreindri fjárhæð, sem nemur eftirstöðvum kröfu sóknaraðila samkvæmt útreikningi í samræmi við sjónarmið hans um heimild í þessu tilviki til töku dráttarvaxta. Málsaðilar deila ekki um fjárhæð kröfunnar.

Í dómsorði héraðsdómsins 3. apríl 1996 var, sem áður segir, mælt fyrir um heimild til að leggja „áfallna vexti“ við höfuðstól dómkröfunnar árlega frá og með 1. mars 1989. Tilvitnuð orð verða ekki skýrð á annan veg en svo, að þau taki jöfnum höndum til ársvaxta, sem sóknaraðila voru dæmdir fram til 1. mars 1988, og dráttarvaxta eftir þann tíma, enda segir ekkert í dómsorði, sem styður annan skilning. Sóknaraðili krafðist staðfestingar héraðsdóms fyrir Hæstarétti og lýsti sig þannig samþykkan dómsorðinu að öllu leyti. Sú krafa var, sem áður segir, tekin til greina með dómi Hæstaréttar 13. febrúar 1997. Ráðstafaði sóknaraðili þannig sakarefninu, svo að bindandi var, sbr. 45. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, og fékk sér dæmdan rétt því til samræmis. Getur hann því hvorki borið fyrir sig nú, að skilja megí dómsorðið með öðrum hætti en að framman greinir, né að hann njóti frekari réttar til vaxtavaxta en þar var mælt fyrir um. Samkvæmt því hefur varnaraðili að fullu greitt sóknaraðila kröfuna, sem hann getur reist á nefndum dómi Hæstaréttar. Verður því staðfest niðurstaða héraðsdóms um að fella úr gildi þá ákvörðun sýslumannsins í Reykjavík 16. apríl 1997, að fjárnám mætti gera fyrir kröfu sóknaraðila á hendur varnaraðila.

Ákvæði hins kærða úrskurðar um málskostnað og gjafsóknarkostnað sóknaraðila fyrir héraðsdómi verða staðfest.

Eftir úrslitum málsins verður sóknaraðili dæmdur til að greiða varnaraðila kærú málskostnað, svo sem í dómsorði greinir.

Athuga ber, að í bréfi dóms- og kirkjumálaráðuneytisins 29. maí

1997 um gjafsókn sóknaraðila í málinu er þess í engu getið, að hún taki til meðferðar þess fyrir Hæstarétti. Svo sem ályktað verður af 5. mgr. 127. gr. laga nr. 91/1991, eru þannig ekki efni til að fella á ríkissjóð kostnað sóknaraðila af kærumáli þessu.

D ó m s o r ð :

Hinn kærði úrskurður er staðfestur.

Sóknaraðili, Aðalbjörn Steingrímsson, greiði varnaraðila, Sjóvá-Almennum tryggingum hf., 30.000 krónur í kærumáls-kostnað.

Úrskurður Héraðsdóms Reykjavíkur 23. september 1997.

I.

Mál þetta, sem þingfest var 28. maí 1997, var tekið til úrskurðar að loknum munnlegum málflutningi 8. september 1997.

Sóknaraðili er Sjóvá-Almennar tryggingar hf., kt. 701288-1739, Kringlunni 5, Reykjavík.

Varnaraðili er Aðalbjörn Steingrímsson, kt. 110845-3599, Öldutúni 14, Hafnarfirði.

Dómkröfur sóknaraðila eru þær, að ákvörðun sýslumannsins í Reykjavík, sem tekin var 16. apríl 1997, um framgang aðfarargerðar nr. 11/1997/05918 verði hrundið og úrskurðað verði, að gerðin fari ekki fram. Þá krefst hann málskostnaðar úr hendi varnaraðila.

Dómkröfur varnaraðila eru þær, að ákvörðun sýslumannsins í Reykjavík um framgang aðfarar frá 16. apríl 1997 nr. 11/1997/05918 verði staðfest og öllum kröfum sóknaraðila hafnað. Þá krefst hann málskostnaðar að mati réttarins, eins og málið væri ekki gjafsóknarmál, og að málskostnaður beri dráttarvexti samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 fimmtán dögum frá uppkvaðningu úrskurðar.

Dóms- og kirkjumálaráðuneytið veitti sóknaraðila gjafsókn í einkamáli því, sem mál þetta er sprottið af, með gjafsóknarleyfum, dags. 13. október 1995 og 16. september 1996. Í bréfi ráðuneytisins frá 29. maí 1997 kemur fram, að síðargreinda leyfið taki einnig til kostnaðar, sem gjafsóknarhafi hafi af ágreiningsmáli þessu.

II.

Mál þetta er rekið sem ágreiningsmál vegna aðfarargerðar á grundvelli 14. kafla aðfararlaga nr. 90/1989.

Með dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 3. apríl 1996 í málinu nr. E-3806/

1995: Aðalbjörn Steingrímsson gegn Sjóvá-Almennum hf., sem staðfestur var með dómi Hæstaréttar 13. febrúar 1997, var sóknaraðili máls þessa dæmdur til að greiða varnaraðila 982.441 kr. með eftirgreindum vöxtum, eins og segir í dómsorði, „... með 22% ársvöxtum frá 17. maí 1985 til 1. mars 1986, með 12% ársvöxtum frá þeim degi til 1. apríl 1986, með 9% frá þeim degi til 21. janúar 1987, með 10% frá þeim degi til 21. febrúar 1987, með 11% frá þeim degi til 30. apríl 1987, með 12% frá þeim degi til 21. júní 1987, með 13% frá þeim degi til 11. júlí 1987, með 15% frá þeim degi til 21. sept. 1987, með 17% frá þeim degi til 11. okt. 1987, með 19% frá þeim degi til 1. nóv. 1987, með 20% frá þeim degi til 1. des. 1987, með 22% frá þeim degi til 1. mars 1988, en með dráttarvöxtum skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags að frádregnum innborgunum 14. júní 1991, 500.000 kr., 14. júlí 1991, 500.000 kr., 10. apríl 1992, 992.476 kr., og 15. janúar 1993, 496.238 kr. Heimilt er að leggja áfallna vexti við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. mars 1989 ...“

Hinn 28. apríl 1997 var tekin fyrir hjá sýslumanni aðfarargerð sú, sem hér er til umfjöllunar. Gerðarbeiðandi, varnaraðili þessa máls, krafðist fjárnáms fyrir kröfu, að fjárhæð 780.422 kr., sem sundurliðast svo:

Eftirstöðvar dómkröfu	kr.	757.706
Dráttarvextir frá 17. 2. '97	–	6.062
Gerðarbeiðni	–	3.735
Mót við aðför	–	12.919

auk áfallandi dráttarvaxta og kostnaðar við gerðina og af frekari fullnustugerðum, ef til þeirra kæmi.

Við fyrstu fyrirtekt málsins hjá sýslumanni 15. apríl 1997 krafðist lögmaður gerðarbeiðanda þess, að umbeðin gerð næði fram að ganga. Því mótmælti lögmaður gerðarþola. Gerðinni var haldið áfram 16. apríl 1997, og tók þá sýslumaður þá ákvörðun, sem hér er til umfjöllunar, og ákvað að halda gerðinni áfram. Gerðinni var svo frestað til 28. apríl 1997, og við þá fyrirtekt var samkomulag með aðilum um, að gerðinni yrði frestað, meðan leit að væri úrlausnar héraðsdóms.

Með bréfi 29. apríl 1997 til Héraðsdóms Reykjavíkur krafðist lögmaður gerðarþola úrlausnar dómsins um framangreinda ákvörðun sýslumanns.

Ágreiningur er með málsaðilum um það, hvernig reikna beri vexti á kröfu varnaraðila á grundvelli dómsorðs í málinu E-3806/1995, sem staðfestur var með dómi Hæstaréttar Íslands 13. febrúar 1997. Telur varnaraðili, að reikna beri dráttarvexti af höfuðstól og dómvöxtum frá 1. mars 1988, en sóknaraðili telur, að aðeins sé unnt að reikna dráttarvexti af almennum vöxtum frá 1. mars 1989. Ekki er tölulegur ágreiningur milli aðila.

III.

Sóknaraðili telur, að miðað við sinn skilning á umræddum dómi hafi hann að fullu greitt kröfu varnaraðila. Telur hann augljóst, að almennu vextirnir beri aðeins dráttarvexti frá 1. mars 1989, þegar höfuðstólsfærsla þeirra sé heimiluð samkvæmt dómsorði. Hann mótmælir harðlega þeim skilningi varnaraðila, að reikna beri dráttarvexti af almennu vöxtunum frá 1. mars 1988. Samkvæmt skýru orðalagi dómsorðs sé höfuðstólsfærsla vaxta heimiluð 1. mars 1989, og þá fyrst skuli reikna dráttarvexti á samningsvexti. Annar skilningur sé andstæður dómsorðinu.

IV.

Varnaraðili kveður gjalddaga kröfu varnaraðila í hinu staðfesta dómsorði héraðsdóms frá 3. apríl 1996 vera ákveðinn 1. mars 1988, og hljóti það að eiga við um alla kröfu varnaraðila, bæði höfuðstól hennar og áfallna almenna vexti. Samkvæmt skýrum ákvæðum vaxtalaga beri peningakröfur dráttarvexti frá gjalddaga þeirra, og sé ekki þörf á sérstakri kröfugerð þar um. Hinir almennu vextir, sem hafi fallið á kröfu varnaraðila fram til 1. mars 1988, hljóti því að bera dráttarvexti frá þeim tíma rétt eins og aðrar peningakröfur.

Ákvæði héraðsdómsins frá 3. apríl 1996 um, að höfuðstólsfærsla vaxta sé ekki heimil fyrr en 1. mars 1989, komi ekki í veg fyrir, að reikna megi dráttarvexti af hinum almennu vöxtum frá 1. mars 1988 til 1. mars 1989. Ákvæðið feli í sér ákvörðun um, hvenær megi fyrst höfuðstólsfæra áfallna dráttarvexti, og séu þá dráttarvextir af almennu vöxtunum ekki undanskildir. Ákvæðið lúti einnig að því að heimila höfuðstólsfærslu almennu vaxtanna, sem féllu fyrir 1. mars 1988.

Varnaraðili hafnar því, að túlka beri ákvæði héraðsdóms þannig, að það þrengi rétt varnaraðila samkvæmt vaxtalögum. Rétt sé að benda á, að ekki sé nauðsynlegt að gera kröfu um höfuðstólsfærslu dráttarvaxta. Heimild kröfuhafa sé lögboðin í 12. gr. vaxtalaga, sbr. hæstaréttardóm frá 16. ágúst 1996 í máli nr. 240/1996.

Af hálfu varnaraðila sé þannig gerð krafa um, að öll peningakrafa sín beri dráttarvexti eftir gjalddaga hennar, sem hafi verið 1. mars 1988. Um lagarök vísar varnaraðili til III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987, einkum 9. og 12. gr.

V.

Deila sú um útreikning vaxta, sem uppi er í máli þessu, er upphaflega sprottin af örorkubótamáli varnaraðila á hendur þrotabúi Fögetans hf., sem dómur var lagður á í bæjarþingi Reykjavíkur 8. febrúar 1988. Dómkröfur í því máli voru m. a. reistar á örorkutjónsútreikningi tryggingastærðfræðings,

sem áætlaði tekjutap varnaraðila 1.238.900 kr. miðað við 26. janúar 1988. Í samræmi við venju í örorkubótamálum var fjárhæð áætlaðs tekjutaps miðað við útreikningsdag afreiknuð aftur til slysdags með tilteknum breytilegum vöxtum og nýr og lægri höfuðstóll fundinn. Sömu vaxta var síðan krafist frá slysdegi til útreikningsdags og dráttarvaxta frá þeim degi, án þess að vöxtunum væri áður bætt við höfuðstól. Í dóminum kemur fram, að þess var krafist, að vextir legðust við höfuðstól einu sinni á ári og að höfuðstólsfærslu vaxta hefði verið mótmælt með vísan til þess, að við gerð líkindareiknings væru notaðir einfaldir vextir og að ekki kæmi til greina að beita vaxtavöxtum í sömu andrá. Vaxtakrafa stefnanda var tekin til greina, hvað varðar vaxtafót, en svo virðist sem tekið hafi verið nokkurt tillit til framangreindra varna, því að í dómsorði segir orðrétt: „Dráttarvextir bætist við höfuðstól skuldar á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 1. mars 1989.“

Dómi bæjarþings Reykjavíkur var skotið til Hæstaréttar og þar krafist greiðslu á 1.170.352 kr. með sömu vöxtum og fyrir héraðsdómi fram til 26. janúar 1988, en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags. Í dómi Hæstaréttar, upp kveðnum 23. maí 1991, segir orðrétt: „Þá gerir gagnáfrýjandi kröfu til þess, að vextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 26. janúar 1989.“ Hæstiréttur dæmdi varnaraðila þessa máls 982.441 kr. í bætur með sömu ársvöxtum og krafist var til 1. mars 1988, „en með dráttarvöxtum samkvæmt III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá þeim degi til greiðsludags“. Á vaxtavexti var ekki minnst.

Aðalkrafa varnaraðila á hendur sóknaraðila fyrir héraðsdómi í máli því, sem ágreiningsmál þetta er sprottið af, var í samræmi við dómsorð fyrrnefnds hæstaréttardóms að öðru leyti en því, að dregnar voru frá innborganir. Þá var einnig bætt við svofelldri kröfu: „Þess er og krafist, að vextir leggist við höfuðstól á tólf mánaða fresti, í fyrsta sinn 26. janúar 1989.“ Í forsendum héraðsdóms segir: „Aðalkrafa stefnanda, sem er í tölulegu samræmi við dóm Hæstaréttar að teknu tilliti til greiðslna þeirra, sem stefnandi hefur fengið, verður því tekin til greina.“ Í dómsorði er krafa stefnanda um vaxtavexti tekin til greina orðrétt. Aðspurður af dómara við munnlegan flutning þessa ágreiningsmáls kvað lögmaður varnaraðila ekki hafa verið fjallað um ágreiningsefni þessa máls við munnlegan málflutning í fyrrnefndu máli. Hæstiréttur staðfesti héraðsdóminn 13. febr. 1997, eins og fyrr segir.

Samkvæmt 1. tl. 1. mgr. 1. gr. aðfararlaga nr. 90/1989 má fullnægja með aðför kröfum samkvæmt dómum og úrskurðum, kveðnum upp af íslenskum dómstólum. Ákvæði þetta hefur verið skýrt á þann veg með hliðsjón af

2. mgr. 114. gr. einkamálalaga nr. 91/1991, að við aðför samkvæmt dómi í einkamáli komi að meginreglu aðeins til álita að fullnægja þeim kröfum, sem greinir þar í dómsorði. Frá þeirri meginreglu hefur þó m. a. verið viðurkennd sú undantekning, að leita mætti fullnustu á kröfu, sem ekki er getið berlega í dómsorði, ef ótvíræð heimild verður fundin fyrir því í settum lögum eða annarri réttarheimild.

Í 2. mgr. 29. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 segir, að II. kafli laganna, sem fjallar um almenna vexti, taki til allra skulda, sem stofnast eftir gildistöku laganna. Krafa sú, sem hér er til umfjöllunar, stofnaðist fyrir gildistöku vaxtalaga, og taka lögin því ekki til hennar að öðru leyti en hvað varðar dráttarvexti. Ekki er í máli þessu upplýst, hvaða vaxtaviðmiðun kröfugerðin studdist við, en ljóst er, að ekki var um að ræða dómvexti skv. lögum nr. 56/1979. Dómar Hæstaréttar frá 22. jan. 1996 í málinu nr. 412/1995 og frá 11. mars 1987 í málinu nr. 23/1986 hafa því ekki fordæmisgildi í máli þessu.

Sem fyrr segir, voru dæmdir vextir fram til 1. mars 1988 í samræmi við kröfugerð varnaraðila með því fráviki, að upphafsdagur dráttarvaxta var færður aftur um rúman mánuð. Í ágreiningsmáli þessu gerir varnaraðili einungis kröfu um höfuðstólsfærslu samningsvaxta miðað við upphafsdag dráttarvaxta og að dráttarvextir reiknist af nýjum höfuðstól frá þeim degi. Fram er komið, að um þessa útreikningsaðferð var ekki fjallað í þeim dómsmálum, sem voru undanfari þessa máls.

Meginreglan er sú samkvæmt 9. gr. laga nr. 25/1987, að dráttarvextir reiknast af peningakröfu frá og með gjalddaga og fram að greiðsludegi. Í ýmsum tilvikum er eðlilegt að líta svo á, að á gjalddaga sé bæði höfuðstóll kröfunnar og vextir af höfuðstólnum gjaldfallnir og myndi nýjan höfuðstól, sem dráttarvextir reiknist af frá gjalddaga. Þessi reikningsaðferð virðist eiga vel við, þegar um er að ræða skaðabótakröfu, sem byggð er á líkindareikningi miðað við tiltekna dagsetningu, sem gjalddagi kröfunnar er síðan miðaður við, enda er krafan þá afreiknuð með tilteknum vöxtum aftur til slysdags og sömu vextir síðan reiknaðir á kröfuna fram til gjalddaga, en með þeirri aðferð fæst sami höfuðstóll og lagt var af stað með. Þessi útreikningsaðferð þykir þó ekki eiga ótvíræða stöð í lögum eða liggja svo í augum uppi í máli eins og þessu, að ekki sé þörf á sérstakri kröfugerð í dómsmáli þar um. Heimild til slíkrar höfuðstólsfærslu vaxta án sérstakrar kröfugerðar þar um verður ekki heldur sótt í dómafordæmi eða aðrar réttarheimildir.

Svo sem kröfugerð varnaraðila var háttað í málum þeim, sem Hæstiréttur lagði dóma á 23. maí 1991 og 13. febr. 1997, verður ekki talið, að nægjanlega ótvíræð heimild verði fundin í lögum eða annarri réttarheimild fyrir því að

krefjast uppgjörs á umræddu dómsorði með þeirri reikningsaðferð að leggja áfallna vexti við höfuðstól 1. mars 1988 og reikna síðan dráttarvexti af nýjum höfuðstól frá þeim degi, enda gengur sú uppgjörsaðferð gegn skýru orðalagi um höfuðstólsfærslu í dómsorði héraðsdóms frá 3. apríl 1996.

Með vísan til framangreinds ber að fallast á kröfu sóknaraðila um að fella úr gildi ákvörðun sýslumannsins í Reykjavík, sem tekin var 16. apríl 1997, um framgang aðfarargerðar nr. 11/1997/05918.

Með hliðsjón af atvikum öllum þykir rétt, að málskostnaður falli niður.

Gjafsóknarkostnaður varnaraðila greiðist úr ríkissjóði, þ. m. t. þóknun lögmanns hans, Tómasar Jónssonar hdl., 50.000 kr.

Sigurður T. Magnússon héraðsdómari kvað upp úrskurðinn.

Ú r s k u r ð a r o r ð :

Ákvörðun sýslumannsins í Reykjavík frá 16. apríl 1997, að fjárnámsgerð fari fram í málinu nr. 11/1997/05918: Aðalbjörn Steingrímsson gegn Sjóvá-Almennum tryggingum hf., er felld úr gildi.

Málskostnaður fellur niður.

Gjafsóknarkostnaður varnaraðila greiðist úr ríkissjóði, þ. m. t. þóknun lögmanns hans, Tómasar Jónssonar hdl., 50.000 kr.
